

Mullsjö
Kommun

Språk-, Läs- och Skrivutvecklingsplan

Vägledande handlingsplan för språk-, läs- och skrivundervisning

Mullsjö Förskoleklass till årskurs 3, Gunnarsboskolan årskurs 4 till 6 och
Trollehöjdskolan årskurs 7 till 9 samt fritidshemmen.

Läsåret 2019/2020

Ska utvärderas och uppdateras i juni 2020

Innehåll

Bakgrund och syfte med SLS-planen.....	3
Förutsättningar för framgångsrik SLS.....	3
UPPDRAGET ur Lgr 11	3
Årshjul för språkande-, läs-skrivläsförmåga 19/20	4
Undervisning i SLS samt kommungemensamma bedömningsstöd från Förskoleklass till årskurs 6	4
Förskoleklass.....	4
Årskurs 1.....	4
Årskurs 2.....	5
Årskurs 3.....	6
Årskurs 4, 5 och 6	7
En språk- och kunskapsutvecklande undervisning	8
Språk- och kunskapsutvecklande undervisning.....	9
Språkutvecklande undervisning i matematik.....	9
Språkutvecklande undervisning i SO och NO	9
Digitala verktyg för språkutvecklande undervisning.....	10
Om lärarens högläsning, textsamtal och bildpromenader.....	10
Undervisning för läsförståelse	13
Undervisning för tidig läs- och skrivinläring,.....	14
Förskoleklass till årskurs 3.....	14
Elevens självständiga läsning	16
Undervisning för att bygga ordförråd i alla ämnen	16
Undervisning för att bygga läsflyt	17
Undervisning för att utveckla elevernas skrivförmåga.....	17
Cirkelmodellen.....	18
Checklistor och kamratrespons.....	18
Loggbok kopplad till högläsning eller egen läsning	18
Att läsa faktatexter, genom att först vara informationstjuvar, THIEVES	22
Att skriva faktatexter, lektionsidéer att inspireras av.....	22
Att skriva berättelser, lektionsidéer att inspireras av.....	22
Att skriva dikt, lektionsidéer att inspireras av	23
Att Skriva sig Till Lärande (STL)	23
Hur kan vi synliggöra läsningen i våra verksamheter?	23
Några av Anne-Marie Körlings språkberikande lektionsidéer.....	23
Tips på böcker för högläsning och elevens egen läsning	24
Förskoleklass.....	24

Årskurs 1.....	25
Årskurs 2 och 3.....	25
Årskurs 4.....	26
Årskurs 5 och 6.....	26
Bilderböcker.....	27
Böcker om flykt och att komma ny.....	27
Bloggar om böcker och lärarhandledningar för högläsningböcker.....	27
Tips och länkar för språk-läs och skrivundervisning.....	28
Forskningsstudie av Catharina Tjernberg.....	28
Textuniversum i det narrativa klassrummet.....	29
Vad är Textuniversum?.....	29
Bilaga 1 Årshjul för språkande, läs- och skrivförmåga, läsåret 19/20.....	30
Kommungemensamma aktiviteter.....	30
Höstterminen 2019.....	30
Vårterminen 2020.....	31
Pågående undervisning i språkande, läs- och skrivutveckling.....	32

Bakgrund och syfte med SLS-planen

SLS-planen är en vägledning och beskrivning av vår språk-, läs- och skrivundervisning (=SLS) i alla ämnen och verksamheter från F-klass till och med åk 9. Det är ett sätt att dokumentera framgångsrik språkutvecklande undervisning som växer fram i kollegiet och att få information om vilka kommunövergripande bedömningsunderlag vi har kommit överens om. Innehållet i planen har vuxit fram över tiden under de senaste årens kollegiala lärande genom bl a Läslyftet, matematiklyftet och rådsträffar.

Under läsåret 2018/2019 var ” Att stimulera läsintresse” ett kommunövergripande mål i alla verksamheter, 0-16 år, vilket beslutades på huvudmannanivå i maj 2018.

På gemensamma möten för språk-läs- och skrivutveckling har representanter för alla årskurser och verksamheter Förskoleklass till årskurs 9, träffats vid sex tillfällen. Ett årshjul för pågående undervisning i SLS och kommungemensamma läsaktiviteter har vuxit fram och prövats tillsammans.

Årshjulet för läsintresse och läsförmåga blir en bas inför undervisning i SLS under läsåret 2019/2020, då vi även riktar ett särskilt fokus på att utveckla skrivundervisningen.

Att skriva för att tänka och lära.

Förutsättningar för framgångsrik SLS

- Tillgängliga lärmiljöer, där värdegrundsuppdraget och kunskapsuppdraget är varandras förutsättningar.
- Ett språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt i alla ämnen och verksamheter för alla elevers möjlighet att utveckla både språk och tanke, digitalt och analogt.
- Lärare som utvecklar framgångsrik undervisning tillsammans.
- Bedömning för undervisning och lärande, ett formativt förhållningssätt där man följer upp elevers kunskaper för alla elevers lärande mot målen.
- Elevers delaktighet och inflytande för att skapa motivation, lust och vilja att anstränga sig.

Övergripande kommunvision

”Alla barn ska lämna skolan i Mullsjö med full måluppfyllelse, gott självförtroende och framtidstro.”

UPPDRAGET ur Lgr 11

1. Skolans värdegrund och uppdrag

Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin egen förmåga.

2. Övergripande mål och riktlinjer 2:2

Skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet.

Skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt.

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan använda det svenska språket i tal och skrift på ett rikt och nyanserat sätt.

Årshjul för språkande-, läs-skrivläsförmåga 19/20

Årshjul för kommungemensamma insatser för läsintresse och läsförmåga samt en kortfattad beskrivning av pågående undervisning för SLS i alla verksamheter, förskoleklass till årskurs 9. Läs vidare i [bilaga 1](#).

Undervisning i SLS samt kommungemensamma bedömningsstöd från Förskoleklass till årskurs 6

Förskoleklass

Undervisningen i SLS ska leda till att eleven utvecklar:

- ett intresse för att läsa, tala, lyssna och skriva.
- en nyfikenhet kring bokstäver och de skrivna orden
- en god fonologisk medvetenhet, förståelse för sambandet mellan bokstav och ljud.
- sitt ordförråd, en ord- och begrepp- och läsförståelse
- en förmåga att tänka högt och samtala kring det höglästa, strategier för läsförståelse
- kunskap om berättelsens struktur, inledning, händelse och avslutning
- kunskap om vad en faktatext är
- en så hög språklig förmåga att den kognitiva förmågan inte begränsas utan kan utvecklas maximalt

Gemensamt bedömningsstöd

- Bornholmsmetoden. Screening av speciallärare i svenska i augusti och september samt maj. Kontaktlärare får bedömningsstödet/resultatet av specialläraren och arbetar utifrån det i sin undervisning. I maj screenas bokstavsljud, bokstavsnamn och snabb återgivning med bilder av speciallärare.
- Från och med juli 2019 är Skolverkets kartläggningmaterial ”Hitta språket” obligatoriskt. Det genomförs av kontaktläraren.
- Under vårens utvecklingssamtal samtalar vi med vårdnadshavarna kring vikten av arbetet med elevens läs- och skrivutveckling både i skola och i hemmet.
- I juni eller augusti görs en överlämning av specialläraren och kontaktläraren i F-klass till nya klassläraren i åk 1 som innefattar en sammanställning av resultatet från genomförda bedömningsstöd.

Årskurs 1

Undervisningen i SLS ska leda till att eleven utvecklar:

- ett läs- och skrivintresse
- språk och tanke
- förmåga att lyssna och samtala med varandra
- en god avkodningsförmåga, kunna läsa ihop bokstäver till ord.
- förmåga att självständigt skriva meningar på Ipad/dator eller för hand.
- en grund för läsförståelse, en första förståelse för hur man kan tänka om texter vid gemensam högläsning.
- ett rikt ordförråd
- en första förståelse för olika genrer, till exempel återgivande text, berättande text, dikter, instruerande text och faktatext.
- sin egen självständiga läsning
- Elever som deltar i modersmålsundervisning skall utveckla sitt modersmål inom samma områden som ovan för att optimera andraspråksinläringen.

Gemensamt bedömningsstöd

- Det obligatoriska bedömningsstödet i läsning och skrivning från Skolverket. Tänk på kunskapskravet i läsförståelse för årskurs 1
- Klassläraren genomför screeningen av fonem och grafem, som ingår i bedömningsstödet, direkt i början av årskurs 1.
- Bedömningsstödet i sv/sva genomförs innan höstens utvecklingssamtal i oktober/november. För detta krävs full bemanning.
- Löpande uppföljning av och snabb insats mot de elever som ännu inte vid skolstarten har kopplat fonem med grafem och riskerar att inte uppfylla kraven för årskurs 1. Ansvaret att följa upp och genomföra insatsen ligger hos kontaktläraren. Vid behov tas kontakt med specialläraren.
- Hela bedömningsstödet, läsa och skriva, ska vara genomförda i december av klassläraren och analyseras tillsammans med specialläraren. Frågor under träffen: Vad ser vi att eleverna är starka på/vad beror det på? Vad ser vi att eleverna har svårt för/ Vad behöver vi utveckla i undervisningen?
- För de elever som riskerar att inte nå målen använder vi ett samlat dokument där utvalda punkterna från GLUS (God läsutveckling) och Skolverkets bedömningsstöd finns med.
- En riktlinje är 30 ord per minut som lägsta gräns för godkänd. Vi siktar mot 40 ord per minut. Speciallärare eller kontaktlärare genomför H4-testerna på vårterminen i årskurs 1. När alla har tillgång till digitala enheter, önskar vi att alla gör H4-testet i LegiLexi så att resultaten förs in och kan följas upp digitalt.
- Vi föreslår att hela skolan årskurs 1 till 3 använder Legilexi så snart alla har digital utrustning att kunna genomföra det.
- Intensivläsning i någon form under de första veckorna för att få ett ökat läsflyt och läsintrasse. Intensivläsning eller upprepad läsning återkommer sedan några gånger i perioder under läsåret.
- I maj/juni görs analys av måluppfyllelsen genom kommunövergripande analysfrågor, vilka ligger till grund för fortsatt utveckling av undervisning och fortbildning.
- Vi genomför en enkät på hösten och sedan ytterligare en på våren där eleverna svarar på frågor om läs- och skrivintresse.
- Bygga svenska, ett bedömningsstöd för nyanlända elevers språkutveckling. Kontaktlärare får resultat av nyanlända elevens språkutveckling av sva-läraren i samband med utvecklingssamtal.

Årskurs 2

Undervisningen i SLS ska leda till att eleven utvecklar:

- ett läs- och skrivintresse
- språk och tanke
- ett rikt ordförråd
- läsflyt; att kunna läsa med god hastighet och intonation.
- läsförståelse, en fortsatt utvecklad förmåga att tänka om text både vid gemensam högläsning och när eleven läser självständigt
- sin egen självständiga läsning
- en vilja och glädje att uttrycka sig i skrift på olika sätt, för hand och digitalt.
- förståelse för olika genrers uppbyggnad, till exempel återgivande text, berättande text, instruerande text och faktatext.

- allt större säkerhet att uttryck sig i skrift, eleven kan stava allt fler elevnära ord och göra egna meningar till ord.

Gemensamt bedömningsstöd

- Bedömningsstödet i läsning och skrivning från Skolverket.
- Från augusti görs kontinuerlig uppföljning av klassläraren av alla elever. Hela bedömningsstödet ska vara genomfört av klassläraren till en avstämning i oktober och analyseras då tillsammans med specialläraren, analys både på individ- och gruppnivå för fortsatt utveckling av undervisning. Se ovan under bedömningsstöd för åk 1 för frågor till avstämningsmötet.
- För de elever som riskerar att inte nå målen använder vi ett samlat dokument där utvalda punkterna från GLUS (God läsutveckling) och Skolverkets bedömningsstöd finns med. Det lämnas ut av specialläraren vid behov.
- En riktlinje är 60 ord/minut för godkändnivå. Testet görs av klassläraren/specialläraren på hösten och våren. Se mer under årkurs 1; önskan om digital dokumentation genom Legi Lexi.
- Legi Lexi; läs mer för årskurs 1 till 3 under årskurs1 i texten här ovan.
- Enkät för elever hösttermin och vårtermin om elevers läsintresse. Läs mer under årskurs 1.
- Bygga svenska; bedömningsstöd för nyanlända elevers språkutveckling. Kontaktlärare får resultat av nyanlända elevens språkutveckling av sva-läraren i samband med utvecklingssamtal.

Årskurs 3

Undervisningen ska leda till att eleven utvecklar:

- ett läs- och skrivintresse
- ett rikt ordförråd, både vardagsord och ämnesord.
- förmåga att uttrycka tankar i ett gemensamt textsamtal, att kommunicera och samtala.
- förmåga att uttrycka tankar kring egen läsning i tal och skrift.
- att kunna stava de flesta elevnära ord rätt.
- kunna läsa en text högt med inlevelse, intonation.
- sin handstil, att kunna skriva läsligt för hand.
- säkerhet att skriva egen text för hand och digitalt i olika genrer, både vad gäller form och innehåll, till exempel en berättelse med en röd tråd med tydlig inledning, händelse och avslutning och en faktatext där eleven använder ämnesord på rätt sätt.
- god läsförståelse, vid egen läsning och i gemensamma textsamtal
- bra läsflyt, en riktlinje för godkändnivå är 80 ord per minut på H4-test.

Gemensamt bedömningsstöd

- Hela bedömningsstödet i att läsa och skriva från Skolverket ska genomföras av klassläraren under september/oktober inför en avstämning i oktober/november och fokuserar både på individ- och gruppnivå för fortsatt utveckling av undervisning. Se ovan under bedömningsstöd för årskurs 1 för frågor till avstämningsmötet. Resultatet blir också ett underlag för höstens utvecklingssamtal.
- För de elever som riskerar att inte nå målen använder vi ett samlat dokument där utvalda punkterna från GLUS (God läsutveckling) och Skolverkets bedömningsstöd finns med. Det lämnas ut av specialläraren vid behov.

- H4; 80 lästa ord per minut. Det görs av klassläraren/specialläraren på hösten och våren och fylls i så långt det är möjligt i Legi Lexi.
- NP(Nationellt prov) i sv/sva görs från mars till maj.
- Uppföljning och analys med kommunövergripande analysfrågor görs när proven är genomförda som också ligger för grund för fortsatta prioriterade mål.
- Bygga svenska; ett bedömningsstöd för nyanlända elevers språkutveckling.
- Kontaktlärare får resultat av nyanlända elevens språkutveckling av sva-läraren i samband med utvecklingssamtal.

Årskurs 4, 5 och 6

Undervisningen ska leda till att eleven utvecklar:

- ett läsintresse och ett bra läsflyt
- ett rikt begreppsförråd för att både kunna förstå och kunna använda begrepp muntligt men även skriftligt i egna texter.
- förmåga att delta i diskussioner i gemensamma textsamtal samt på egen hand kunna skriva kring olika texters innehåll och budskap.
- säkerhet att skriva egna mer avancerade text för hand och digitalt i olika genrer, både vad gäller form och innehåll, till exempel berättande text, instruerande text, beskrivande text, återberättande text och argumenterande text
- en förmåga att läsa och förstå olika typer av texter anpassade efter åldern på egen hand med god läsförståelse.
- ett språk för att kunna föra resonemang, göra jämförelser samt diskutera kring samband.

Gemensamt bedömningsstöd

- H4; antal lästa ord per minut görs av klassläraren/specialläraren på hösten och våren
- Årskurs 4: Läsförståelse: Inga fler äventyr. Genomförs av undervisande lärare.
- Skriva berättande text som sambedöms i arbetslaget.
- Göra sammanfattningar av texter och på så sätt visa grundläggande läsförståelse bedöms genom att använda Stjärnsvenska 6, berättande text. Genomförs av undervisande lärare samt sambedöms i arbetslaget.
- Årskurs 5: Diagnostiskt material för analys av läs- och skrivförmåga (DLS), görs i september till oktober. Förmågor som testas är; läsförståelse, rättstavning och ordförståelse. Uppföljning och analys görs när proven är genomförda och ligger till grund för den fortsatta undervisningen samt prioriterade mål. Det är också en del i planeringen och genomförandet av insatser från speciallärare.
- Gamla nationella prov genomförs i slutet av vårterminen. De finns att hämta på Skolverket. Bedöms enligt bedömningsanvisningarna. OBS! Godtagbar nivå ligger något lägre än bedömningen för årskurs 6. Detta genomförs och följs upp av undervisande lärare i samarbete med arbetslaget i mars/april
- Göra sammanfattningar av texter och på så sätt visa grundläggande läsförståelse bedöms förutom genom gamla nationella prov genom att använda Stjärnsvenska 6, berättande text. Genomförs av undervisande lärare samt sambedöms i arbetslaget.
- Årskurs 6: Nationella prov i svenska, engelska och matematik. De muntliga delarna i alla tre ämnen genomförs under höstterminen efter anvisningar från Skolverket. De skriftliga delarna genomförs efter anvisningar från Skolverket under vårterminen.

En språk- och kunskapsutvecklande undervisning

I en språk- och kunskapsutvecklande undervisning utvecklas både elevernas språk och kunskap, samtidigt. Ingen elev lämnas ensam med en text. Läraren har förberett val av text och hur den ska bearbetas språkligt, först tillsammans och därefter i grupp, par eller enskilt.

En språk- och kunskapsutvecklande undervisning är utvecklande för alla elever i alla ämnen och verksamheter men är högst nödvändigt för nyanländas lärande och språkligt kämpande elever.

En språk- och kunskapsutvecklande undervisning är en kommunikativ och flerstämmig undervisning som startar i det muntliga och är gynnsam i alla ämnen och verksamheter. Genom samtalet mellan lärare och elev och mellan elever utvecklas tankarna då man sätter ord på dem och synliggör dem.

I en undervisning som utvecklar både språk och tanke för alla elever är bilder som ett extra stöd för förståelsen av ord och begrepp viktiga. Vi samtalar, ställer frågor och tänker tillsammans före det egna arbetet. Vi ger exempel att härma som gör att eleven förstår och inte lämnas ensam i sitt lärande. Det är ett arbetssätt som är inspirerat av cirkelmodellen.

Undervisningen formas av elevaktiva arbetssätt med hög språklig interaktion mellan eleverna då man ofta bjuds in att tänka enskilt, i par och alla (EPA).

Exempel på undervisning som utvecklar både elevens språk- och kunskap

- Vi startar i det muntliga och går därefter över till den skriftliga uppgiften.
- Läraren har valt ut texter som engagerar, utmanar och utvecklar elevernas lärande och sätter igång elevernas tankar.
- Läraren läser ofta texter högt och eleverna får agera och låta som orden i texten eller se en bild på vad ordet betyder. Läraren gör tankestopp, ställer frågor, tänker högt vid högläsning och modellerar på det viset läsförståelsestrategier som eleven därefter lättare kan använda på egen hand.
- Texter projiceras för alla att se gemensamt. I årskurs 4 till 9 projicerar vi inte alltid på storbild utan varje elev har istället sin egen text, gäller framförallt SO och NO.
- Vi använder startmeningar som stöd för muntliga och skriftliga uppgifter. Startmeningarna hämtas ofta ur en text. Alla elever får stoff till skrivandet genom texten vi har läst tillsammans, i alla ämnen.
- Läraren har förberett öppna frågor och skapar undervisning som bjuder in till samtal att vilja lära sig mer. Det gör också att eleven ställer frågor och blir motiverad att lära mer.
- Läraren bygger medvetet upp elevernas ordförråd, både vardagliga ord och ämnesspecifika ord på ett strukturerat sätt, tillsammans och enskilt. Både muntligt och skriftligt, analogt och digitalt.
- Vi tydliggör textens genre och struktur.
- Vi har exempel att härma och eleven får genom det skapa sin egen text.
- Vi ger stöttning så att alla kommer elever får en chans att tänka kring och arbeta med ett innehåll på en hög kognitiv nivå, t ex genom lucktexter på samma ämnesinnehåll.
- Vi kan använda oss av grafiska modeller som VÖL- schema och VENN-diagram för att stötta och utveckla tanken.

Språk- och kunskapsutvecklande undervisning

- En kort film från Nationellt centrum för andraspråk som beskriver vad vi menar med ett språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt finns [här](#).
- Checklista för språkutvecklande arbetssätt på Skolverkets hemsida. Den finns att ladda ner [här](#).
- Greppa flerspråkigheten - en resurs i lärande och undervisning. Boken finns att ladda ner [här](#).

Språkutvecklande undervisning i matematik

Undervisningen i matematik ska syfta till att eleverna bland annat ska utveckla sin begreppsförmåga, samt sin kommunikations- och resonemangsförmåga. Syftena visar att språket är en naturlig del av matematiken.

På Lärportalen i modulen "Språk i matematik" finns tre grundprinciper för att bygga upp god matematikundervisning.

- Att undervisa genom sammanhang- Sätta in ämnesinnehållet i elevens vardag och knyta det till elevens vardagsspråk.
- Att främja aktiv språkanvändning- Tydlig koppling mellan vardagsspråket och det ämnesspecifika språket. Låta eleven i stor utsträckning få fråga, samtala, undersöka och skriva om de begrepp som förs in i skolan.
- Att ge språklig stöttning- Vid genomgångar förtydliga begrepp genom att använda olika uttrycksformer, formulera sig på olika sätt och visualisera.

Konkreta tips på undervisning

- Skriv upp aktuella begrepp för lektionen på tavlan. Vilken förförståelse finns i klassen?
- Arbeta TILLSAMMANS med matematiktexten. Vilka begrepp är viktiga, vilka fyller mindre betydelse, nyckelord osv. Använd penna stryk under i texten.
- Använd cirkelmodellen vid t.ex. problemlösning- lämna inte eleven själv i sitt lärande av nya ämnesinnehåll.
- Låt eleverna få formulera egna liknande problem efter att ni gemensamt har löst liknade problem. Låt eleverna få visa på sin aktiva kunskap, dvs att de har förstått ämnesinnehållet.

Se även film om [Språk och kunskapsutvecklande arbetssätt i matematik \(cirka 12 minuter\)](#)

Språkutvecklande undervisning i SO och NO

- Korta filmer, cirka 10 minuter, från [Skolverkets Lärportal](#)
- Lärare i olika klassrum på mellanstadiet och högstadiet berättar om hur man arbetar gemensamt och strukturerat med [läsning av ämnesstexter i NO-ämnen](#). Man växlar mellan ämnesspråk och vardagsspråk i samtalet om texterna och bygger upp en förståelse av ämnesorden.
- [8 lärare berättar hur man arbetar på ett språkutvecklande sätt i NO-ämnen](#) och vilka vinster det ger eleverna att lära sig ämnesinnehållet. Framgångsfaktorer som beskrivs i filmen är
 - Att arbeta med NO-texter gemensamt i ett sammanhang som fångar upp elevens vardagsspråk där de är nu.
 - Att organisera interaktion och kommunikation i klassrummet, både muntligt och skriftligt. Att skriva är ett sätt att tänka högt.

- Att ge eleven språklig stöttning och visa hur de kan uttrycka sig för att komma ett steg längre i ämnesinnehållet.
- När man tydliggör typen av text och strukturen av den blir det samtidigt ett bildstöd i hur texten ska byggas upp. Det ger eleven stöd för att lättare förstå och minnas ämnesinnehållet.
- När eleverna är mer aktiva i klassrummet ser läraren mer vad eleven kan.
- När man aktiverar eleverna genom filmklipp, gemensamt går igenom texterna, och kommunicerar kring ämnesbegreppen, går man mer på djupet av ämnesinnehållet.

Digitala verktyg för språkutvecklande undervisning

I Förskoleklass projicerar vi alla texter via kanonen och läser tillsammans för att ge eleverna en större språklig medvetenhet. I nuläget har vi en Ipad per barngrupp som vi använder för att arbeta med SLS genom Bornholmsappen med flera. Vi är i behov av fler Ipads för att digitaliseringsarbetet ska kunna utvecklas.

I årskurs 1 till 3: I de arbetslag som har Ipads utnyttjas de för att skriva texter i olika ämnen, läsa och lyssna på texter genom ILT, befästa bokstävers form och ljud genom olika appar, som översättningsverktyg och för att lära in nya ord och begrepp för nyanlända, arbeta med ord och begrepp för alla elever i SO/NO och arbeta multimodalt med text och bild till exempel genom apparna iMovie och Book Creator.

I årskurs 1 skriver eleverna i appen Skolstil på ipad med tangentbord. Alla använder samtidigt talsyntes vilket är bra för att befästa hur varje bokstav låter och för att motoriken inte hindrar tanken. Vårt mål är att alla elever ska få skriva varje dag på en ipad, vilket är svårt och i vissa fall omöjligt då ipads saknas i en del arbetslag.

I årskurs 2 och 3 fortsätter eleverna att skriva i appen Skolstil. När eleverna ska skriva längre texter används ibland Office365 med personligt lösenord. Fördelen är att man kan fortsätta att skriva på vilken ipad som helst. Nackdelen med Word är att man inte har talsyntes som stödjer varje enskilt ljud som eleven skriver.

I årskurs 6 använder eleverna datorer som lärverktyg. Det finns cirka 45 datorer att tillgå. Datorerna är placerade i både H-huset och F-huset. Datorerna används för att utveckla elevernas skrivande men också som ett lärverktyg i andra sammanhang som till exempel att träna begrepp och lyssna på texter genom inläsningstjänst (ILT). Vi använder oss av Office 365. Alla elever har personliga inlogg till Office 365.

Om lärarens högläsning, textsamtal och bildpromenader

Lärarens högläsning och samtal med eleverna är grunden för att utveckla elevers tankar, språk, kommunikation och ett läs- och skrivintresse som är tillgängligt för alla elever. Det är kärnan i vårt språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt i alla ämnen och verksamheter.

Det är en viktig del av värdegrundsarbetet eftersom högläsningen och samtalet om texten bjuder in *alla* elever att vara med att tänka kring texten och att förstå vad man läser. Det skapar också en härlig gemenskap och glädje i gruppen.

Lärarens högläsning och val av texter är grunden för att utveckla elevens skriftliga förmåga.

Under flera år har många lärare på våra skolor i Mullsjö utvecklat högläsningen tillsammans utifrån Anne-Marie Körlings tankar så som de beskrivs i hennes bok "Textsamtal och bildpromenader" och "Den meningsfulla högläsningen". Många av idéerna här nedan är hämtade från Anne-Maries blogg www.korlingsord.se eller från hennes böcker.

- Vi lärare högläser dagligen alla typer av texter och samtalar om dem, vilket gör att vi skapar läsintresse och utmanande undervisning genom både faktatexter och skönlitterära texter. Eleverna får möjlighet att tänka om texter som de ännu inte själva kan läsa på egen hand.
- Textsamtal utvecklar elevernas ord- och begreppsordförråd. Ordförrådet är den enskilt största faktorn till god läsförmåga. Vi låter eller gör små rörelser som orden i texten. Då förstår vi orden bättre. Ibland gör vi en kort teater då elever får agera samtidigt som läraren högläser ett stycke ur högläsningboken.
- Valen av högläsningböcker är medvetna och tankestoppen med till exempel frågor är förberedda. Frågorna, särskilt de öppna utmanar och utvecklar elevernas tankar. Vissa tankestopp kommer naturligtvis spontant i samspel med eleverna.
- Högläsningen är en bra grund att utveckla elevernas förmåga att stava, känsla för meningsuppbyggnad och att använda skiljetecken, särskilt då eleverna samtidigt ser texten på storbild. När vi högläser läser vi tydligt och artikulerar orden väl. Vi kan också välja att uppmärksamma formen ibland, till exempel genom att uttala punkt, stor bokstav och talstreck.
- Eleven får modeller för hur man gör när man tänker kring text när läraren tänker högt om texten vid tankestopp och gör kopplingar. De kunskaperna tar eleven med sig till den egna självständiga läsningen.
- Lärarens val av text har stor betydelse för att till exempel stärka elevens identitet, vara utgångspunkt för viktiga värdegrundsfrågor och att bygga faktakunskap.
- Högläsningboken kan kopplas till skrivuppgifter av olika slag, korta eller längre.
- Till alla textsamtal är det en fördel om eleverna får ett stöd i att se en bild på datakanonen samtidigt. Både text och bild blir utgångspunkt för samtalet.

Lärarens högläsning och textsamtal

- ”[Textsamtal för lärande](#)” av Anne- Marie Körling finns att läsa på Skolverkets Lärportal i modulen Samtal om text. Texten ger oss inspiration för hur vi på ett strukturerat sätt kan planera för textsamtal i alla ämnen och för alla elever. Anne-Marie beskriver också hur textsamtalen synliggör elevernas kunskapsutveckling.
- ”[Stöttande textsamtal](#)” av Anna Kaya och Monica Lindwall på Nationellt centrum för andraspråk finns att läsa på Skolverkets Lärportal i modulen Samtal om text. Texten ger kunskap om hur man kan planera för textsamtal som utvecklar alla elever och vad som är speciellt viktigt för elever med svenska som andraspråk. Texten ger oss kunskap om bland annat om begreppet scaffolding, stöttning och hur vi ger denna stöttning, som en byggnadsställning.
- ”[Modeller för textsamtal](#)” av Barbro Westlund finns att läsa på Skolverkets Lärportal i modulen Samtal om text. Texten ger en strategi för hur vi lärare kan ge elever stöd att tänka om texten på olika sätt, bl a genom grafiska modeller för att till exempel se skillnader och likheter mellan mig själv och huvudpersonen i ett VENN-diagram. Vi får också en sammanfattning om vad som är viktigt att tänka på för framgångsrika textsamtal.

Korta filmer om olika modeller för textsamtal från Läslyftets modul, Samtal om text.

Filmerna är inspelade i klassrum, är ca 10 minuter långa och passar för fler årskurser än de angivna. De kan fungera som ett bra samtalsunderlag i arbetslaget.

- ”[En modell för textsamtal, utifrån berättelseansikten](#)”, årskurs 2.
- [Läraren visar och berättar hur hon använder läsförståelsestrategier](#) när hon högläser och har ett textsamtal utifrån en saga av HC Andersson, årskurs 4 och 5.

- [Läraren visar hur de använder berättelseansiktet, VÖL-schema och VENN-diagram som modell för att tänka om "Flickan med svavelstickorna". Hon visar också hur de jämför en nutida artikel som kopplas till sagan, årskurs 6.](#) Läraren berättar hur hon använder modellerna i olika ämnen, NO, SO och svenska och i olika åldrar.

Före högläsningen

Ställ frågor och reflektera kring bokomslag, kring kapitelrubrikerna, kring utvalda bilder, utvalda ord eller meningar ur kommande text som ska läsas. Enbart muntligt eller i kombination med kortskrivning i loggbok.

- Skriv tre valda ord ur texten. Låt eleverna göra egna meningar till de orden. Muntligt eller skriftligt. [Här](#) kan du läsa mer om idén.
- Skriv kapitelrubriken; låt eleverna få ställa frågor om den. Dela tankarna i klassrummet genom samtal utifrån modellen enskilt, par och alla, EPA.
- Skriv en mening ur den kommande texten på tavlan. Säg den tillsammans på olika sätt. Arggt, blygt, glatt... med olika skiljetecken efter. Säg även skiljetecknet högt tillsammans.
- Skriv en mening ur det kommande kapitlet och låt eleverna byta ut ord i meningen, eller göra den längre. Prova tillsammans.
- Gör kopplingar till andra böcker av samma författare, säg gärna något om författaren eller illustratören, återkoppla till tidigare kapitel.

Samtala om en bild ur kommande text utifrån följande startmeningar, det bygger ordförråd och förståelse:

- Jag ser...
- Jag undrar...
- Jag tror...

Välj ut ett ord, starta lektionen i dörröppningen med att viska, eller säg ett ord till eleverna som de kommer att möta i undervisningen. Skriv det gärna på tavlan. Gör meningar om det. Det väcker nyfikenhet. Lektionens innehåll startar direkt. Det ger arbetsro och är samtidigt roligt och engagerande. Idén kommer från Anne-Marie Körling.

Under högläsningen

- Gör lässtopp och tänk högt som lärare, men inte för ofta. Viktigt att också få lyssna på språket utan att det blir för sönderhackat av tankestopp.
- Berika med frågor till både text och bild.
- Vi låter och gör som ordet i texten, alla tillsammans.
- Använd läsförståelsestrategierna. Använd gärna bilderna av läsfixarna i en läsande klass. [Här](#) hittar du bilder på läsfixarna att skriva ut.
- Reflektera tillsammans över händelser, förklara ord, beskriver/visar gestaltningar, upprepat ord, läsfixarna exempelvis genom att göra kopplingar och dra slutsatser.
- Svansläsning eller stafettläsning. Här har man ingen förutbestämd läsordning. Den som har lust fortsätter att läsa när föregående läsare tystnar. Läsaren läser minst en mening, max ett stycke, idé hämtad ur en läsande klass. För fler sätt att läsa på, se vidare på s.19 i lärarhandledningen till En läsande klass, [här](#).

Efter högläsningen

- Sammanfatta vad man läst.
- Skriv i loggboken, till exempel svar på en fråga kopplat till texten.
- Arbeta med person- och miljöbeskrivningar samt gestaltande beskrivningar med boken som grund.
- Lek med en utvald mening, byt ut ord
- Förutspå vad som händer i nästa kapitel.
- Skriv bildtexter till bilder i kapitlet. Om det är personer kan man kopiera en bild från kapitlet och ge dem tanke- eller pratbubblor.
- Kopiera en sida ur boken. Arbeta med den på olika sätt. Minutläsning, leta efter ordklasser i texten eller andra uppdrag.

Undervisning för läsförståelse

För att eleven ska kunna läsa och förstå behöver vi som lärare medvetet undervisa eleverna i läsförståelse. Läsförståelse är ett kunskapskrav redan i årskurs 1.

Att högläsa texter och att få samtala om det man har läst bygger läsförståelse. Lärarens högläsning är extra viktig för att komma igång att tänka kring text även innan eleven kan läsa på egen hand.

Vid högläsningen gör läraren tankestopp och modellerar hur man använder läsförståelsestrategier, läsfixarna, för att komma ner på djupet i texten och förstå den bättre. Målet är att eleverna ska använda alla strategierna i sin egen läsning. De blir stjärnläsare. Detta tar lång tid. Eleverna behöver få daglig gemensam träning på läsförståelse genom lärarens modellering och klassens gemensamma samtal vid lärarens högläsning.

Ett sätt att arbeta med läsförståelse är att koppla skrivningen till läsningen, att skriva sig till lärande och förståelse.

Att förstå textgenren, hur den är uppbyggd, gör att man lättare förstår och kan fokusera på själva innehållet i texten.

Eleverna behöver förstå många ord för en god läsförståelse. Därför är det viktigt att vi medvetet och strukturerat arbetar för att utvidga elevernas ord- och begreppsförståelse i ämnena.

Läsförståelse byggs inte huvudsakligen upp av att eleven får färdiga frågor till en text som eleven svarar på enskilt. Det finns flera andra sätt som är mer aktiva som gör att eleven får strategier att komma ner på djupet av texten.

”Att läsa och förstå”, en kunskapsöversikt av läsforskaren Barbro Westlund

”Att läsa och förstå” en kunskapsöversikt av läsforskaren Barbro Westlund. [Här](#) kan man läsa en artikel om den i Skolvärlden. Se gärna en [kort film](#), där hon förklarar varför läsförståelse är viktigt i alla ämnen. Kunskapsöversikten riktar sig främst till lärare i årskurs 4 till 9. Den finns att ladda ner [här](#).

”Att bygga läsförståelse” av språkforskaren och logopeden Anna Eva Hallin

Språkforskaren och logopeden Anna Hallin skriver [här](#) om hur vi bygger läsförståelse för alla elever.

Undervisning för tidig läs- och skrivinlärning, Förskoleklass till årskurs 3

I den tidiga läs- och skrivinlärningen från Förskoleklass till årskurs 3 är det viktigt med en strukturerad och balanserad undervisning där lyssna, tala, läsa och skriva samspelar utifrån ett rikt innehåll.

Basen är ett språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt i alla ämnen med lektionsaktiviteter där alla kan delta, få tänka och växa utifrån sin förmåga kring ett gemensamt innehåll.

Lektionsinnehållet bearbetas tillsammans med start i det muntliga och går därefter över till en skriftlig aktivitet. Från ”vi tillsammans” till enskilda eller parvisa aktiviteter.

Förmågan att läsa och att skriva behöver få utvecklas parallellt. När de skriftliga aktiviteterna är ”taklösa” till exempel med samma startmeningar som gärna har startat i en gemensam text man har läst, kan alla elever delta i samma uppgift, både språkligt kämpande och de elever som redan skriver och läser med lätthet. Genom detta arbetssätt ser vi dem som behöver extra stöd och de elever som behöver mer utmaningar.

Den 1 juli 2019 börjar nya bestämmelser i skollagen gälla om en garanti för tidiga stödinsatser. Syftet med garantin är att elever i behov av extra anpassningar och särskilt stöd ska få det så tidigt som möjligt och att stödet utformas efter varje elevs behov. Rätt stöd i rätt tid! [Här](#) kan du läsa mer om garantin Skolverkets hemsida.

Exempel på läs- och skrivundervisning, från Förskoleklass till och med årskurs 3

- Den fonologiska medvetenheten byggs upp med start från Förskoleklass. Eleverna får en säkerhet i hur alla bokstäver låter genom olika muntliga och skriftliga aktiviteter både tillsammans i gruppen och enskilt, analogt och digitalt.
- I Förskoleklassen följer man Bornholmsmodellen. Man arbetar dagligen med olika språklekar och medvetet kring högläsning böcker för att ge barnen en ökad fonologisk medvetenhet.
- Genom lärarens högläsning varje dag får eleverna tänka om text som hen ännu inte själv kan läsa ännu. Det höjer motivationen att få lyssna, samtala och ställa frågor utifrån rika texter.
- Alla elever får lära sig nya ord och pröva att säga dem genom till exempel samtal om en bild utifrån startmeningen Jag ser... Det är bra att läraren upprepar det eleverna säger och att även alla får upprepa i kör, så att alla elever både får höra orden bra och prova att säga dem. Det gör också att alla tidigt får en känsla av vad en mening är.
- Det är bra att ögonen följer med i texten som läraren läser högt. Det ger också en bra ingång till elevens egen skrivning och läsning.
- För att uppmärksamma hur man bygger en mening kan läraren då och då uttala skiljetecknen vid högläsning. Det är mycket effektivt och görs helt kort vid lärarens högläsning av en skönlitterär text eller faktatext.
- Det är bra med ”taklösa” skrivuppgifter så att alla tidigt kan komma igång med skrivuppgifter utifrån sin förmåga. Ett förslag är att skriva Jag ser- meningar utifrån en bild projicerad på kanonen. Det är bra att det är en bild som man först har samtalat om och bildat ett ordförråd kring tillsammans. Då har alla något att skriva om direkt. Alla kan skriva på, hur mycket som helst, ”utan tak”.
- När eleverna börjar att skriva är det en stor fördel att få skriva meningar på en iPad med talsyntes i appen ”Skolstil”. Eleven hör hur ljuden låter och ser samtidigt hur bokstaven ser ut. Vi har stavningskontrollen på. Det är bra att få läsa den egna

texten för en kompis. Om man kan skriva ut texten kan den tas hem och läsas hemma som en del i upprepad läsning för läsflyt. Genom detta arbetssätt stoppas inte eleven av sin förmåga att skriva för hand.

- Genom parläsning av små korta böcker kommer eleverna tidigt igång med egen läsning. Ett förslag är att läsa samma korta bok under två dagar i följd. Dag ett kan två elever körläsa, det vill säga att eleverna läser tillsammans och samtidigt med en röst för att hjälpa varandra att läsa texten. Dag två läser de två eleverna samma bok igen. Då kan man läsa varannan sida, om det går. Annars fortsätter man att körläsa för att hjälpa varandra genom texten.
- Det är bra att dagligen få skriva på olika sätt, till exempel ordlistor och meningar på ipaden med talsyntesen i appen Skolstil för att befästa hur bokstaven låter och ser ut.
- I årskurs 1 är det bra att förslagsvis vid ett par tillfällen i veckan även få lära sig hantverket att formulera egna bokstäver med handen med en penna. Ett förslag är att välja ord och meningar ur ett sammanhang, till exempel ur det pågående temat eller ur högläsningens boken.
- ”Gå-diktamen” är en aktiv och rolig läsa och skriva-aktivitet i kombination med rörelse som passar extra bra i tidig läs- och skrivinlärning. Läraren hänger upp nummerade meningar, gärna ihop med en bild som stöd i korridoren. En elev, eller båda eleverna i början, går och läser meningen. När hen kommer tillbaka till eleven vid ipaden skriver den andra eleven det kompis säger högt. Båda två hjälps åt att stava orden rätt. Därefter byter man roller, eller fortsätter att gå parvis iväg för att läsa och skriva nästa mening.
- En aktivitet som är bra, gärna minst en gång i veckan, speciellt i årskurs 1, är vägledad läsning med en liten grupp av elever. Läraren startar med att samtala omkring omslaget, både kring titeln och bilden för att spå vad boken kan handla om. Läraren leder ett samtal om bild och text. Ett förslag är att först gå en bildpromenad, där texten täcks med till exempel post-it-lappar. Eleverna får tänka kring texten och förstå att bilden hjälper oss att förstå texten. Därefter högläser läraren texten samtidigt som man pekar på texten. Kanske författaren har skrivit en annan text än den texten eleverna hade förutspått genom bilderna? Eleverna följer med i texten när läraren läser. De får också en chans att läsa med. Om man har flera exemplar av den lilla boken kan eleverna därefter läsa boken parvis och självständigt, dag ett och dag två. Det är bra att läsa flera gånger för ökat läsflyt.
- Genom att språkliga aktiviteter väljs med omsorg kan alla elever växa utifrån sina behov, både språkligt kämpande elever och de som redan har kommit igång med sin läsning och skrivning. Taklösa skrivuppgifter med gemensamma startord gärna hämtade ur en gemensam textupplevelse är exempel på en sådan uppgift. Uppgiften kan ibland mynna ut i en gemensam bok. Den kan tas med hem för upprepad läsning.

Mer läsning för kunskap och inspiration

- ”Muntlig skrivning” är ett uttryck myntat av Anne-Marie Körling. Eleverna får pröva skriftspråket muntligt och tillsammans i undervisningen. Läs mer om ett exempel på en sådan aktivitet [här](#).
- I modulerna ”tidig läsundervisning” och ”tidig skrivundervisning” på Skolverkets hemsida finns mer kunskap för undervisning i Förskoleklass till årskurs 3.

Elevers självständiga läsning

För att bli en god läsare som tycker om att läsa behöver eleverna få uppleva mötet med texter på flera olika sätt, till exempel genom högläsning med textsamtal, parläsning, läsning med boksamtal i en liten grupp och egen självständig läsning.

Innan den egna läsningen kan bli tyst behöver man få mummelläsa och höra sin egen röst. Eleverna behöver få samtala om det man läser och få många böcker att välja mellan för att kunna känna sig motiverade att läsa.

Det är också viktigt att särskilt de elever som behöver det får läsa med öronen, genom ILT eller Legimus. En bra idé är att *alla* elever får kunskap om hur man läser texter på ILT och prövar på det då och då, även om man inte måste läsa digitalt.

Vi lärare behöver skapa tid för elevers egen självständiga läsning av olika texter i olika ämnen och verksamheter, inte bara den tiden som blir över när annat arbete är klart.

[Här](#) kan du läsa Anne-Marie Körlings tankar om den självständiga läsningen för att få mer kunskap och inspiration.

Hur kan den självständiga läsningen bli aktiv?

Genom att vi uppmuntrar eleverna att...

- mummelläsa. Man förstår ofta bättre när man hör sin egen röst.
- läsa de sista fem meningarna högt för en kompis.
- läsa i par med en kompis, körläsa eller varannan sida.
- ibland få en uppgift till sin läsning, till exempel ”Vad tror du att huvudpersonen önskar sig i födelsedagspresent”.
- leta efter en favoritmening. Skriv den i din loggbok. Skriv en fråga till meningen. Läs upp för en kompis.

Undervisning för att bygga ordförråd i alla ämnen

Vi vet att det är mycket betydelsefullt att vi medvetet bygger elevers ordförråd för att det gynnar hela språkförståelsen och för att det är särskilt viktigt för att utveckla läsförmågan, både vad gäller avkodning och läsförståelsen.

Elevernas ordförråd växer genom en språk- och kunskapsutvecklande undervisning där vi medvetet lyfter ord och begrepp, där vi avsätter tid för egen läsning och gemensam högläsning av varierade texter och där eleven får använda orden i tal och skrift.

Orden lärs bäst in i ett sammanhang och när eleven får möta samma ord flera gånger.

Här är några bra texter där vi får kunskap om hur och varför det är viktigt att vi bygger ordförråd både när det gäller elever med svenska som modersmål, flerspråkiga elever och elever med en språkstörning.

- [”Ordförrådet i undervisningen”](#) Några punkter att hålla i minnet inför ett språkutvecklande arbete med ord och fraser, av Inger Lindberg.
- [”Ordförrådet – en framgångsfaktor”](#) av Inger Lindberg, en artikel på Skolverkets lärportal.
- [”Att bygga ett ordförråd”](#) av språkforskaren Anna Eva Hallin.
- [”Ordförrådet utgör grunden i språkförståelsen”](#) en text på Legi Lexis hemsida.

- ”[Att arbeta medvetet med ordförrådet](#)” av Christine Cox Eriksson, en artikel på Skolverkets lärportal.

Undervisning för att bygga läsflyt

För att förstå en text bra behöver man uppnå ett gott läsflyt. Under det första skolåret behöver eleven så snart det är möjligt bli säker på hur alla bokstäver låter för att komma igång med att ljuda sig igenom korta ord och en enkel text. Här är förslag på hur vi kan träna elevers läsflyt, genom upprepad läsning i olika former, för alla åldrar.

- Eleven läser samma text högt flera gånger, gärna för en kompis, dag ett och dag två.
- Eleven läser samma text högt, flera gånger i skolan, tar med den hem och läser den högt för en vuxen, samt tar med texten tillbaka till skolan igen och läser den i skolan nästföljande dag.
- ”Minutläsning” är ett sätt som kan vara bra att träna läsflyt på när eleven har kommit igång med sin ljudning. Eleven läser så långt man kommer på en minut. Efter en minut börjar eleven om igen att läsa samma text. Detta upprepas tre gånger i tät följd. För varje gång eleven läser samma text kommer man längre på en minut. Det är också ett bra sätt att starta läsläxan med minutläsning av till exempel första sidan. Elever och vårdnadshavare berättar om hur effektiv denna form av träning är, särskilt när ljudningen har kommit igång.
- Det är roligt att få träna upprepad läsning på olika texter. Ett sätt är att kopiera en sida ur den pågående högläsningens boken för minutläsning före eller efter den gemensamma högläsningen.
- [Här](#) är en lista på högfrekventa ord att träna vid behov under en period.

Här kan du läsa mer om hur och varför vi bygger elevers läsflyt

- [Läsflyt – bryggan mellan avkodning och läsförståelse](#), en text av Birgitta Herkner på Legi Lexis hemsida.

Undervisning för att utveckla elevernas skrivförmåga

Här kan du läsa om cirkelmodellen, checklistor, kamratrespons och digitalt skrivande. Det är delar som hänger ihop i skrivundervisningen och en grund för alla åldrar.

Vi lärare har ett flertal metoder för att utveckla skrivandet i alla ämnen, i olika texttyper för olika syften både för hand och på datorn. Vi skriver för att tänka, på olika sätt, helst flera gånger per dag i olika ämnen, för olika syften. Det är viktigt att tidigt få igång skrivandet så att det blir naturligt och att uppgifterna utformas så att alla elever får möjlighet att växa.

Att skriva på Ipaden eller datorn gör att motoriken inte hindrar flödet av tankar. Eleven kan då fokusera mer på innehållet. Skrivförmågan hänger tätt ihop med läsningen.

Det är viktigt att avkodning kommer igång snabbt för att få igång skrivningen. Skrivningen hjälper också till att få igång läsningen, speciellt när eleven tidigt får skriva på en ipad med talsyntes då man hör varje enskilt bokstavsljud.

Skrivuppgifter startar alltid i det muntliga, i gemensamma tankar av något slag. Oftast får man inspiration till skrivningen från en text, en film eller en gemensam upplevelse. Skrivningen hänger också ihop med ordförrådet. Det är bra att medvetet samla aktuella ord för skrivningen på en ordvägg. Det stödjer uppbyggnaden av ordförrådet, samtidigt som det stödjer skrivandet.

Cirkelmodellen

Vi ser skrivandet som en process, som går hand i hand med läsningen. Läraren modellerar och visar hur man skriver den valda texttypen med hjälp av olika exempel.

Ett bra sätt att höja elevers lust att skriva och öka kvaliteten på elevernas skrift är att arbeta inspirerat av cirkelmodellen, ett arbete i fyra faser.

1. Första fasen: Vi bygger gemensamt upp en kunskap om ämnet.
2. Andra fasen: Vi studerar tillsammans flera typiska texter i den valda genren.
3. Tredje fasen: Vi skriver en gemensam text tillsammans, en modelltext att härma.
4. Fjärde fasen: Nu är det dags att skriva enskilt eller i par.

Hur man kan arbeta med cirkelmodellen?

”[Lärarens guide till cirkelmodellen](#)” är en tydlig beskrivning av cirkelmodellen av språk- läs- och skrivutvecklaren Erica Eklöf. Du kan också beställa ett gratis häfte [här](#).

”[Den glömda tårbiten i cirkelmodellen](#)”. Här kan du lyssna på ett samtal om cirkelmodellen med Erika Eklöf, språk- läs- och skrivutvecklare i Halmstad. Hon ger konkreta tips om cirkelmodellen.

Checklistor och kamratrespons

För att utveckla sitt skrivande i olika genrer är det viktigt med återkoppling. Det höjer kvaliteten och lusten att skriva. Återkoppling kan ske från lärare till elev och mellan elever, kamratrespons. Till vår hjälp har eleven då exempel att härma och för uppgiften passande checklistor.

Loggbok kopplad till högläsning eller egen läsning

Skrivningen är ett sätt för eleven att reflektera och att utveckla sina tankar. Ett sätt att tänka.

Ett exempel på det är att skriva loggbok i samband med högläsning och textsamtal eller vid elevens självständiga läsning.

Vi har tillsammans i kollegiet sett följande filmer på Skolverkets läs- och skrivportal, exempel från årskurs1 [här](#), från årskurs 3 [här](#), från årskurs 4 [här](#).

I skrivprocessen ingår även lärarens egen reflektion över var eleven befinner sig i sitt lärande för att kunna planera nästa steg i sin undervisning. Det gäller att skapa undervisning där jag som lärare synliggör elevernas kunskaper både för dem och för mig som lärare.

Stöttning vid skrivning

För att alla elever ska få utmanas i sitt tänkande i skrivuppgifterna har vi en grundtanke om att alla elever, så långt det är möjligt, har samma uppgift men olika stöttning.

- Cirkelmodellen; att repetera tidigare faser i cirkelmodellen för ökat stöd, så länge eleven behöver det, före individuellt skrivande.
- planscher som visar struktur för olika texttyper
- exempel att härma och inspirationstexter
- en ordvägg med ord som behövs för det aktuella ämnet.
- Lucktexter
- Startmeningar
- checklistor som passar vald genre och uppgiften
- kamratrespons utifrån checklistorna

Skrivundervisning i Förskoleklass

- Bornholmsmodellen för fonologisk medvetenhet före skrift.
- Uppmuntrar till skrivning för hand på en miniwhiteboard med whiteboardpenna eller på iPad; till exempel i leken i olika lärande miljöer, utifrån högläsningens boken eller andra aktuella ämnesområden i SO/NO.
- Gemensam skrivning av en berättelse eller en faktatext.
- Viktigt att tänka på att fokusera på vad bokstaven låter i första hand för att underlätta kopplingen mellan bokstavsljud och bokstavsform.
- När bokstäver och ord skrivs ljudar läraren varje bokstav samtidigt som den skrivs. Det blir många tillfällen att befästa kopplingen mellan fonem-grafem.

Skrivundervisning i årskurs 1

Eleverna får fortsatt undervisning i hur bokstäverna låter (fonem) kopplat till bokstavens form (grafem) genom flera olika aktiviteter beroende på hur långt eleven har kommit i sin läsutveckling. Att få säkerhet i avkodningen så snabbt det går är mycket viktigt för den fortsatta läsinläringen.

Här är en lista på en variation av undervisningsaktiviteter för att få säkerhet i avkodning, få skriva för att uttrycka en tanke och för att börja lära känna olika texttyper.

Eleverna skriver för hand och på I-pads med talsyntes. Bra att ha hörlurar så att bokstavens ljud hörs när tangenten trycks ned.

- Klassen skriver många gemensamma texter på datakanonen. Alla ser hur texten växer fram. Läraren ljudar fram bokstäverna samtidigt som bokstaven skrivs. Texten skrivs ut. Eleverna får i uppgift att leta efter vanliga ord.
- Eleverna arbetar både med enskilda bokstäver och med vanliga ord. Arbetet kopplas till enkla texter i småböcker och i läseboken. Se bra material från Öppet klassrum här.
- Eleverna skriver "Jag ser...-meningar" och ritar till. Jag kan-meningar... etcetera. Det blir som listor med upprepningar i början av meningarna.
- Eleven får skriva till en bild. Till exempel meningar som börjar med: Jag ser... Jag undrar... Jag tror..
Det kan vara en bild ur högläsningens boken. Denna övning bygger samtidigt ordförråd! Viktigt att det har startat i det gemensamma samtalet så att alla kan skriva. Orden kan finnas samlade på en ordvägg.
- Eleverna skriver då och då egna tankar i en loggbok utifrån klassens högläsningens bok, eller sin egen läsning när den har tagit fart. Till exempel Jag ser...
- Eleverna skriver av favoritmeningar ur småböcker de läser själva.
- Läraren och eleverna skriver gemensamt en återberättande text utifrån en gemensam aktivitet. I måndags ... Först... Sedan... Därefter... Till sist... Det var... Eleverna kan därefter få texten som en lucktext och skriva enkla ord.
- Vi skapar olika sorters skrivuppgifter inom temat, ofta i SO och NO, bland annat får eleven skriva ord i lucktexter. De kan varieras i svårighetsgrad med samma ämnesinnehåll.

- Läraren läser många små enkla böcker, visar samtidigt bild och text på datakanonen, med berättande och tydlig handling för att synliggöra berättelsens tre delar; inledning, händelse och avslutning. Vi härmar en vald enkel bok. Skriver en enkel berättande text tillsammans och använder den valda bokens bilder. Slutligen får eleverna prova att skriva egna enkla berättelser och härma en vald författares bok. Ett sätt att öka säkerheten och komma igång att skriva.
- Eleverna skriver en enkel berättande text till en serie av bilder på kort. Olika varianter av stöd finns där läraren har gjort luckmeningar för att komma igång med ett innehåll på högre nivå för alla.
- Eleverna får ofta arbeta i par där kommunikationen tränas samtidigt. Att samtala och skriva det kompisens säger.
- Ett bra sätt kan vara att kombinera rörelse med läsning och skrivning på ipad. Sätt upp ord/meningar i ett annat rum, gärna numrerade och som hör till något man talar om i SO/NO. En kompis i paret går. Kommer tillbaka och berättar för kompisens som skriver ordet eller meningen. Därefter är det kompisens tur att gå och läsa nästa ord. I början kan båda kompisarna gå och läsa för att stötta varandra.
- Eleverna skriver olika typer av texter; återgivande text, en enkel berättelse eller en enkel faktatext med stöttning av gemensamt arbete inspirerat av cirkelmodellen och med stödstruktur för den valda genren.
- Vi introducerar enkla checklistor och börjar prova på att ge varandra kamratrespons i enkel form för att utveckla texten och förstå vad nästa steg i lärandet kan vara.
- En skrivövning som kombineras med samtal om kompisskap och värdegrund är olika varianter av Spökägget. Läs vidare här. Det är ett fint exempel på balanserad läs- och skrivinläring.

Skrivundervisning i årskurs 2 och 3

- Samma metoder som för årskurs 1, men nu skrivs längre och mer utvecklade texter.
- En bra lustfylld och fördjupande skrivmodell som är kopplat till ett område i SO eller NO; till exempel om ett djur eller livet på stenåldern är följande:
 1. Starta med att läsa faktatexter om valt område, låta eleverna dramatisera faktatexten på ett enkelt spontant sätt medan man läser. Det ökar förståelsen och är roligt!
 2. Se filmer och gör passande bilduppgifter.
 3. Fyll gemensamt i stödord i en sexfältare med passande stödrubriker i rutorna. Eleverna kan ha ett eget exemplar och samtidigt fylla i stödorden på sitt eget papper.
 4. Skriv en exempeltext tillsammans utifrån stödorden. En variant är att formulera texten muntligt utifrån stödorden om eleverna är vana vid att skriva egen text utifrån stödord.
 5. Nu är det dags för elevens eget skrivande, enskilt eller i par utifrån sexfältaren. Detta tar i regel flera lektionstillfällen. Sexfältaren med stödorden blir samtidigt en checklista för skrivandet och en grund för kamratrespons.

6. Efter skrivandet av faktatext kan det vara bra att passa på att läsa och skriva skönlitterära texter inom samma utvalda område. Innehållet i elevernas berättande texter blir då rikare när även faktakunskaper kan tas med i den berättande texten. Även denna gång följer man cirkelmodellens upplägg, från en text tillsammans som blir ett exempel att härma till elevens egen text. Det är bra att var och en har en checklista anpassad för berättande text och gärna anpassade för det speciella ämnet.
- Hämta inspiration för eget skrivande genom högläsningens boken. Till exempel så kan man samla beskrivningar av känslor ur högläsningens boken på blädderblock, ett papper för varje känsla - glad, ledsen, besviken, rädd, arg etcetera, som fylls på kontinuerligt när det kommer upp ett bra exempel i högläsningens boken. Eleverna kan också få samma uppgift att leta efter hur känslor beskrivs i sin egen bok som de läser självständigt. Samla exempel i sin loggbok och/eller gå och skriva på de gemensamma blädderblocken i klassrummet.
 - På samma sätt som ovan beskrivna sätt kan högläsningen och den egna läsningen inspirera till miljöbeskrivningar till den egna skrivningen. Viktigt att alltid börja med något arbetssätt gemensamt ur högläsningens boken för att visa hur det går till innan eleverna får i uppgift att leta efter något i den egna boken de läser självständigt.

Skrivundervisning i årskurs 4 till 6

Eleverna skriver olika typer av texter exempelvis; återgivande, berättande text, beskrivande text, argumenterande text, poesi, faktatext text med stöttning av gemensamt arbete inspirerat av cirkelmodellen och med stödstruktur för den valda genren.

Här är det viktigt att förbereda det egna skrivandet genom

1. Första fasen: Vi bygger gemensamt upp en kunskap om ämnet.
2. Andra fasen: Vi studerar tillsammans flera typiska texter i den valda genren.
3. Tredje fasen: Vi skriver en gemensam text tillsammans, en modelltext att härma.
4. Fjärde fasen: Nu är det dags att skriva enskilt eller i par.

Det är viktigt att eleverna inte lämnas ensamma i sitt skrivande utan att det finns en tydlig struktur när det är dags för deras egna skrivande. Skrivandet förarbetas genom exempel att härma, startmeningar, inspirationstexter, begreppslistor, sambandsord med mera. Skrivandet startar alltid i det gemensamma samtalet.

Skönlitteratur används som grund till skrivandet. Skönlitteraturen fungerar som inspiration till eget skrivande och som exempel att härma, även här finns cirkelmodellen med som grundstruktur. Utifrån den gemensamma högläsningens bokens text och bilder utarbetas olika skrivövningar för att utveckla elevernas skrivande. Detta är en grund för att utveckla innehåll och beskrivningar i elevernas texter men också stavning och skrivregler. Högläsningens boken används då som en inspiration till det egna skrivandet.

Eleverna utvecklar sitt eget tänkande och reflektion genom att i samband med olika typer av läsande skriva loggbok.

Eleverna introduceras mer och mer i att skriva sina texter på datorn. Detta möjliggör en kontinuerlig återkoppling från undervisande lärare under skrivprocessen. Alla elever introduceras också i claroread och inläsningstjänst(ILT).

I SO och NO används lucktexter kontinuerligt för de barn som behöver men även för alla elever ibland. Det gör att svårighetsgraden kan varieras men med samma ämnesinnehåll. Detta är ett exempel på undervisning som både stöttar och utmanar.

Eleverna skriver en enkel berättande text till en serie av bilder på kort. Olika varianter av stöd finns där läraren har gjort luckmeningar för att komma igång med ett innehåll på högre nivå för alla.

Vi arbetar utifrån olika checklistor både för att ge eleverna struktur till sitt skrivande men också för att ge en grund till kamratrespons.

Att läsa faktatexter, genom att först vara informationstjuvar, THIEVES

Att vara informationsstjuvar är en strategi som används före läsning av en faktatext.

Genom att gemensamt samtala om vad man får reda på för fakta genom att läsa titeln, rubriker på småstycken, inledningen, olika sorters bilder och bildtexter är man informationstjuvar och tar reda på massor om texten före själva läsningen.

Ett sätt att göra detta extra tydligt är att först täcka över texten med lappar. Det är också bra att eleverna får göra frågor utifrån rubrikerna. Ett sätt är att eleverna får skriva ner de frågorna, eller ställa dem muntligt genom EPA.

När man sedan läser själva texten ser eleverna och förstår hur mycket de har fått reda på genom att vara informationstjuvar. Ett bra sätt är att ha en bild, av strategin [THIEVES](#) i klassrummet som ett stöd för strategin. [Här](#) är en kort film om strategin.

Att skriva faktatexter, lektionsidéer att inspireras av

- [Här](#) beskriver läraren Marika Nylund Ek hur hon arbetar med att skriva faktatexter. I arbetet finns också flera stödstrukturer som hem- och expertgrupper, VÖL-tabeller, femfältare och checklistor att ladda ner och inspireras av. Här är temat Flytt och flykt.
- [Här](#) och [här](#) finns två andra exempel att inspireras av för årskurs 1 till 3 som passar för att skriva fakta om till exempel djur, av lärarna Maria Kempe och Kim Sjöberg.
- [Här](#) finns ett exempel som är hämtat ur en årskurs 5, men som passar bra även för andra åldrar, av läraren Kristina Persson.
- [Här](#) finns ett exempel på att skriva en faktatext i NO, årskurs 6 om Alfred Nobel och uppfinningar, av läraren Andreas Ekblad. Här beskrivs ett exempel om hur man utformar stödfrågorna gemensamt i sexfältaren. Det kan även testas för yngre åldrar.

Att skriva berättelser, lektionsidéer att inspireras av.

[Här](#) kan du läsa om ett exempel på berättelseskrivning av Anna Josefsson för årskurs 1 till 3.

[Här](#) beskriver läraren och författaren Cecilia Sundh hur hon använder berättelseansiktet i undervisningen och att det är viktigt att redan i inledningen av berättelsen få med vilket mål huvudpersonen har.

[Här](#) finns fem enkla skrivtips att ladda ner i en folder från Natur och Kultur, passar för årskurs 1 till 3, med ABC-klubbens karaktärer. Berättelsebron finns med.

[Här](#) finns flera lärarhandledningar för en serie av skrivlektioner för romanprojekt som passar för årskurs 4 till 6, skrivna av Josef Sahlin på Årstaskolan.

[Här](#) finns samlade skrivlektioner att inspireras av för årskurs 3 till årskurs 9 av läraren Fredrik Sandström.

Att skriva dikt, lektionsidéer att inspireras av

Så här arbetade årskurs 6, vårterminen 19 med att skriva dikt, idé av Sandra Gunnarsson

1. [Start för att skapa inspiration](#) Björn Gustavsson läser dikt i mellanakten på Melodifestivalen.
2. John Lundvik To late for Love. Är det en dikt?
3. Vi skriver Blackout Poetry utifrån vår högläsningsbok.
4. Vi läser olika typer av dikter och analyserar form och innehåll (dikter som rimmar, dikter med upprepningar, poetiska texter i obunden form och ev. Haikudikter)
5. För att utveckla elevernas målande språk arbetar vi med metaforer och liknelser
6. Barnen skriver egna upprepningsdikter utifrån poesihjärnan.
7. Barnen skriver egna dikter i valfri form utifrån poesihjärnan.
8. Nu är det dags att framföra sin egen eller någon annans dikt. Innan de framför tittar vi på olika exempel på youtube hur dikter kan framföras och eleverna får träna.
9. Förhoppningsvis hinner vi också [koda dikter på datorn](#).

[Här](#) berättar läraren Josef Sahlin om projektet livsviktig poesi för årskurs 4 till 6. Man kan ta delar av det som inspiration för att skriva poesi även i andra årskurser.

Att Skriva sig Till Lärande (STL)

STL är en modell för hur man kan arbeta med skrivande i skolan. Modellen kan användas i samtliga ämnen och samtliga åldrar. [Här](#) kan du läsa mer om modellen. Viktiga delar i STL är cirkelmodellen, klargörande av målet, återkoppling, meningsfull mottagare och bedömning av text. I STL-modellen har man hittat ett sätt att förena olika beforskade framgångsfaktorer för lärande och använder digital teknik som hävstång för att förstärka dessa faktorer.

Hur kan vi synliggöra läsningen i våra verksamheter?

För att skapa läsintresse och att motivera elever att läsa behöver vi synliggöra läsandet på olika sätt. Eleverna behöver få omge sig av böcker för att lockas till läsning av spännande och vackra omslag. Vi vuxna behöver visa vad vi läser och samtala om det med eleverna.

Flera lärare berättar om hur man ställer böcker i fönstren och på hyllor. Vi sätter upp kopierade A3-affischer på bokens omslag till exempel med rubriken ”Vår högläsningsbok just nu”. Vi samlar affischerna i klassrummet som ett bildstöd för att minnas och att lättare kunna göra kopplingar mellan böcker.

I texten ”[Manifest: Synligt läsande i skolan](#)” av Anne-Marie Körling har många lärare och skolledare i våra skolor hämtat inspiration.

Några av Anne-Marie Körlings språkberikande lektionsidéer

Följande språkberikande idéer är hämtade från Anne-Marie Körlings blogg [korlingsord.se](#). Aktiviteterna startar oftast i det muntliga, alla får prova att säga orden i kör, på olika sätt. Om man vill kan aktiviteten fortsätta i skrift. Orden är oftast hämtade ur en text och kan göras i alla åldrar, verksamheter och ämnen.

Aktiviteterna berikar språket hos alla elever. Flera lärare i Mullsjö har testat aktiviteterna i olika åldrar och verksamheter under lång tid och vi har sett hur alla elever växer av samma lektionsaktiviteter både språkligt starka elever som behöver utmanas i sitt tänkande, svenska som andraspråkselever och språkligt kämpande elever.

Eleverna bygger upp sitt ordförråd och förstår samtidigt hur vi gör meningar och använder orden. Det här är lektioner som bygger identitet, glädje och gemenskap genom ett gemensamt innehåll.

För att få mer kunskap, inspiration och fler liknande idéer kan man läsa vidare i någon av Anne-Marie Körlings böcker; till exempel "Undervisningen mellan oss" och "Textsamtal och bildpromenader".

- [Den enklaste språkberikarlektionen börjar med begrepp och ord.](#) Välj ut tre ord ur den kommande texten. Lek med orden. Skapa meningar, muntligt och om man vill skriftligt.
- [Några ord att skapa lektion med.](#) Här finns också en beskrivning av lektionen som börjar med att välja ut tre ord ur kommande text att skapa meningar kring.
- [Ta en mening och gör om den.](#)
- [Ta en text och förändra den med ord som inte, aldrig och så vidare.](#)
- [Ta en mening, gör den större!](#)
- [Utgå från författarna och modellera meningarna!](#) Låt eleverna välja ut en eller flera favoritmeningar ur sina egna böcker som de läser självständigt. Eleverna kan skriva meningen i sin loggbok eller gå och skriva dem på ett stort gemensamt papper eller digitalt. Låt eleverna läsa upp meningen för en kompis eller för alla.
- [Bildpromenad, frågorna, delat ordförråd med författarna och fantasin.](#) Här är en tydlig lektionsidé om hur vi kan bygga ordförråd utifrån en bild tillsammans med eleverna.
- [Kittla hjärnan! Rubriksätt lektionen!](#)

Tips på böcker för högläsning och elevens egen läsning

Det är svårt att klassificera en bok till en viss bestämd årskurs. En bok kan vara lämplig för flera åldrar. Se förslagen som en ungefärlig tanke kring bok och lämplig årskurs.

Diktböckerna och faktaböckerna är särskilt svåra att åldersbestämma. Titta gärna på flera årskurser för fler tips.

Litteraturen kan vara en utmärkt ingång för samtal om värdegrunden, se särskild rubrik. Även här kan ofta samma bok rikta sig till olika åldrar.

Förskoleklass

Skönlitteratur

- Mitt liv som myra av Linn Gottfridsson
- Grodan och främlingen, i en serie om Grodan av Max Velthuijs
- Dumma teckning! av Johanna Thydell
- Jag är jag av Emma Adbåge
- Måntornet av Per Gustafsson, lärarhandledning.

Dikter

- Rassel, prassel PUSS, poesi för nybörjare av Hanna Lundström, lärarhandledning
- Halsen rapar, hjärtat slår: rim för 0-100 år! Av Emma och Lisen Adbåge
- I huset där jag bor av Lena Sjöberg
- Aldrig har jag sett av Lena Sjöberg

Årskurs 1**Skönlitteratur**

- Mitt lyckliga liv med flera i samma serie om Dunne av Rose Lagercrantz
- Sandvargen av Åsa Lind
- Lisen åker vilse, Lisen och tjuven, Lisen lussar loss av Cecilia Sundh
- Pelle Svanslös ”Våga vara snäll” och ”Börjar skolan” efter berättelser av Gösta Knutsson
- Megakillen, en serie av Martin Olczak
- Konstiga djur, en serie av Lotta Olsson och Maria Nilsson Thore
- Världens mesta Ester av Emma Adbåge och Anton Bergman
- Fräs av Isabelle Halvarsson, lärarhandledning.
- Jag är jag av Emma Adbåge, lärarhandledning
- Den stora kaninräddningen av Katie Davies, lärarhandledning

Dikter

- Tänk om av Lena Sjöberg
- Under ett rabarberblad av Lena Sjöberg
- I huset där jag bor av Lena Sjöberg
- Halsen rapar, hjärtat slår: rim för 0-100 år! Av Emma och Lisen Adbåge

Fakta

- Alla böcker av Sarah Sheppard bland annat
- Alla böcker av Stefan Casta bland annat

Årskurs 2 och 3**Skönlitteratur**

- Mandelhjärtat och Lyckokakan av Kerstin Lundberg Hahn.
- Åskan av Ulf Stark
- Amy, Aron och Anden av Ulf Stark
- Lisbet och Sambakungen av Emma Karinsdotter, lärarhandledning av A-M Körling
- Cirkusmysteriet av Martin Widmark, lärarhandledning av Marie Trapp
- Det osynliga barnet av Tove Jansson
- Ronja Rövardotter av Astrid Lindgren
- Mio min Mio av Astrid Lindgren
- Spring! Fanny, Spring! Av John Reynolds Gardiner, lärarhandledning.
- Ronja Rövardotter av Astrid Lindgren
- Trolldom i gamla stan av Martin Olczak och Anna Sandler, lärarhandledning
- Första delen i serien om Jack, Jakten på Jack, samlingsvolym med hela serien om Jack av Martin Olczak
- Serien om Ester Tagg, tre delar av Linn Åslund
- Rymlingarna av Ulf Stark
- Ishavspirater av Frida Nilsson

- Våffelhjärtat av Maria Parr
- Monstret i natten en serie i flera delar av Mats Strandberg
- Nidstången, första delen i PAX-serien av Ingela Korsell och Åsa Larsson, lärarhandledning
- Vero hit & dit och En annan Abbe av Katarina Kieri
- Det osynliga barnet och Granen av Tove Jansson
- Den magiska kappan av Katarina Genar, samtalsfrågor.
- Silvervinges hemlighet av Katarina Genar samtalsfrågor med skrivuppgift.
- Apstjärnan av Frida Nilsson, lärarhandledning här.
- Ester Tagg och den flygande holländaren, en del av tre av Linn Åslund
- Rymlingarna av Ulf Stark
- Handbok för Superhjältar, flera delar, av Agnes och Elias Våhlund

Fakta

- Inga och Leo programmerar av Pettersson och Yngvesson
- Så funkar Internet Av Karin Nygårds

Årskurs 4

Skönlitteratur

- Det osynliga barnet och Granen av Tove Jansson
- SVJ av Roald Dahl, förslag på arbetsuppgifter till boken.
- Den magiska kappan av Katarina Genar, samtalsfrågor
- Silvervinges hemlighet av Katarina Genar, samtalsfrågor med skrivuppgift
- Alex Dogboy av Monica Zak, lärarhandledning här.
- Bröderna Lejonhjärta av Astrid Lindgren, lärarhandledning

Årskurs 5 och 6

Skönlitteratur

- Brorsan är kung av Jenny Jägerfeld
- Fröken Europa av Kerstin Gavander, lärarhandledning
- Glasbarnen av Kristina Ohlsson, lärarhandledning
- Den magiska kappan av Katarina Genar, samtalsfrågor
- Balladen om en bruten näsa, lärarhandledning
- Det osynliga barnet och Granen av Tove Jansson

Förslag på läromedel för arbete med skönlitteratur i årskurs 4 och 5

På, mellan och bortom raderna: Läsförståelseuppgifter till tolv böcker Årskurs 4. Flera av böckerna passar säkert för årskurs 5 också

Läsförståelsefrågor till de här böckerna ingår

- Drakskeppet av Maj Bylock
- Ishavspirater av Frida Nilsson
- Min vän Percys magiska gymnastikskor av Ulf Stark
- Snögrottan av Laura Trenter
- Kärlekspizzan av Johan Rundberg
- Hoppet av Moni Nilsson
- Häxorna av Roald Dahl
- Glasbarnen av Kristina Ohlsson

- Pojken i randig pyjamas av John Boyne
- Alex Dogboy av Monica Zak
- Eldens hemlighet av Henning Mankell
- Rum 213 av Ingelin Angerborn

Bilderböcker

Bilderböcker för yngre

- Innan jag fanns av Petrus Dahlin och Maria Nilsson Thore
- Vem ser Dim? av Maria Nilsson Thore
- Det var det fräckaste av Wulf Erbruch
- Djur som ingen sett förutom vi av Ulf Stark och Linda Bondestam
- Odd är ett ägg av Lisa Aisato

Bilderböcker för lite äldre

- Snäll av Gro Dahle
- Mammans hår av Gro Dahle
- Odd är ett ägg av Lisa Aisato

Böcker om flykt och att komma ny

- Åka buss av Henrik Wallnäs
- Om du skulle fråga Micha av Viveka Sjögren
- Sabelles röda klänning av M Michaelidou med förord av Alexandra Pascalidou
- Alfons och soldatpappan av Gunilla Bergström
- Flykten – en bok om att tvingas lämna allt av Mia Hellqvist Forss
- Grodan och främlingen av Max Velthuis

Bloggar om böcker och lärarhandledningar för högläsningböcker

- 16 vackra planscher finns på [barnboksakademien](#)
- Bra författarporträtt, boktips med mera finns på [barnensbibliotek](#)
- Bokbästistarna; boktips med mera
- Barnboksprat; mängder av olika boktips för alla åldrar.
- Bokunge; boktips för barn upp till 9 år.
- Estrids bokklubb; intervjuer med författare och illustratörer. Bland annat Stina Wirsén.
- Bokslukarna, SVT Play; bokmagasin för mellanstadiebarn.

Lärarhandledningar för högläsningböcker i alla åldrar

- Lärarhandledningar för högläsningböcker, en fin samling av Kävlinge bibliotek.
- Lärarhandledningar till högläsningböcker på Bonnier och Carlens förlag.
- Teatermanus till Tågmysteriet av Martin Widmark.
- Skoolpolen i Eslövs kommun; lärarhandledningar till flera böcker. Årskurs 4 till 6.
- Läsnycklar till flera av ALMA-pristagarnas böcker hittar du här.

Tips och länkar för språk-läs och skrivundervisning

Här nedan finns länkar till lektionsplaneringar, stöd till undervisning och inspirerande webbsidor. Listan har sammanställts av pedagoger i Mullsjö kommun och uppdateras och revideras årligen.

- ”[Lärarens guide till cirkelmodellen](#)”, ett häfte av Erica Eklöf. Den finns att ladda ner och beställa gratis.
- ”Strukturmodellen”, ett förslag hur man kan planera för olika delar i en språkutvecklande lektion, skapat av lärare på Gunnarsboskolan.
- Stödplansch för att skriva berättelse.
- Stödplansch för att skriva en återgivande text.
- Stödplansch för att skriva en instruerande text.
- Checklista för att skriva en berättelse.
- Exempel på en stödmall för att skriva en faktatext.
- Parläsning i två dagar.
- Läsläxa där upprepad läsning ingår, ändra gärna i dokumentet.
- Läslustveckor, för läsning en stund hemma varje dag.
- Frågor inför ett utvecklingssamtal där frågor om läsning finns med.
- Pepp inför sommarläsning.
- ”[Boksamtal](#)” en app med frågor till elevens självständiga läsning eller parläsning. Den finns att ladda ner gratis i App store.
- [Textäventyr](#) – ett sätt att enkelt skapa kreativa digitala texter i olika former och i olika ämnen genom ett verktyg som Henrik Krantz har skapat på Göteborgsregionens kommunalförbund.
- [Läsmysterium](#), med lärarhandledning, en serie på UR skola om läsförståelse för årskurs 4 till 6.
- Läs mer om hur [Marie Trapp har använt programmet Läsmysterium](#) för årskurs 3.
- ”[Vet du om att du kan förändra mitt liv](#)”. En film på 2 minuter från Göteborg, staden som satsar på att läsa högt för sina barn.
- Minnesanteckningar från SLS-möte 18-11-20 med frågor och svar på läsintresse och läsförmåga från lärare i förskoleklass till och med årskurs 6.

Forskningsstudie av Catharina Tjernberg

En redovisning i form av en PPT av en forskningsstudie i Mullsjö F-3 av Catharina Tjernberg.

Läs- och skrivforskaren Catharina Tjernberg samarbetar med fem lärare i årskurs 1 till 3 här i Mullsjö. Forskningsstudien heter ”Möten mellan lärare i varierande literacypraktiker” och är ett pågående miniprojekt vid Karlstads universitet. Här är en återkoppling gjord av Catharina utifrån ett möte då lärarna fick beskriva hur en bok ”Den långa vandringen” av Martin Widmark skulle kunna användas i undervisningen.

Textuniversum i det narrativa klassrummet

”Textuniversum i det narrativa klassrummet” är ett pågående projekt på skolområdet Mullsjö F-3 tillsammans med forskaren Anette Svensson vid Jönköping University.

Vad är Textuniversum?

Så här svarar Anette Svensson:

Projektet ”Textuniversum i det narrativa klassrummet” fokuserar på ett gränsöverskridande lärande där de text- och medieformat elever möter i en fritidskontext lyfts in och fogas ihop med de text- och medieformat de möter i en skolkontext och använder detta som exempel på att möta utmaningen att undervisa i litteratur genom att arbeta med kreativt lärande.

Det är vanligt att barn och ungdomar använder berättelser på ett gränsöverskridande sätt på sin fritid, till exempel ser filmen, läser boken, spelar spelet, lyssnar på soundtracket och tittar på tv-serien, det vill säga de deltar i textuniversum. Ett textuniversum bygger på att en berättelse, eller delar därav, återskapas i olika text- och medieformat (Lundström & Svensson, 2017a). Eftersom textuniversum kan vara väldigt omfattande kan de olika texter som utgör beståndsdelar i ett textuniversum delas in i kategorier: remake innebär att berättelsen görs igen, till exempel en filmatisering; makeover innebär att berättelsen görs om, till exempel en uppföljare eller fanfikt; faction innebär att berättelsen ges av att vara icke-fiktiv, till exempel en vlogg (Svensson, 2013; Lundström & Svensson, 2017a).

I projektet har textuniversum, som är gränsöverskridande på olika plan till sin natur, använts som pedagogiskt arbetsmaterial. En fördel med att använda ett textuniversum är att man kan utmana eleverna på deras olika nivåer genom att de till exempel får skapa berättelser i olika text- och medieformat och använda olika uttrycksätt, men samtidigt arbetar med samma berättelse. Det innebär att en dans, en akvarell och en dikt ses som beståndsdelar som på olika sätt bidrar till en vidgad förståelse av berättelsen. Eleverna får genom det skapande arbetet en förståelse för dels sin egen, dels sina klasskamraters förståelse av texten. På så sätt uppmuntras såväl det individuella som det kollektiva lärandet och eleverna kan applicera sina färdigheter i att använda, tolka och förstå berättelser i olika medieformat och uttrycksätt.

Hur arbetade Anneli Wahlsten och Anki Källman med Textuniversum i årskurs 3?

Lsåret 2018/2019 arbetade vi med textuniversum utifrån berättelsen Ronja Rövardotter av Astrid Lindgren. Vi fick handledning i språkutvecklande undervisning utifrån Ronja Rövardotter av läraren, föreläsaren och läsfrämjaren Anne-Marie Körling. Under flera veckor högläste vi Ronja Rövardotter och hade fina textsamtal. Vi lekte ofta med ord och meningar i skrift. Vi följde karaktärerna. Gruppen kom allt djupare in i texten. När vi hade läst hela boken fick varje elev välja ett citat ur texten som betydde extra mycket. Citaten handlade om mod, vänskap och kärlek till naturen. Det citatet fick eleven sedan tolka genom en akvarell, dans eller poesi. Eleverna arbetade med sin tolkning under flera lektionstillfällen. När det var dags för en föreställning hade grupperna inte sett varandras tolkningar. Föreställningen blev ett stort och fint ögonblick. Forskaren Anette Svensson träffade oss både före, under och efter projektet för att berätta om textuniversum och göra intervjuer av oss lärare och eleverna. Vi lärare kunde se en fantastisk läs- och skrivglädje, en utveckling i elevernas tro på sig själva och en ökad gemenskap i gruppen.

Bilaga 1

Årshjul för språkande, läs- och skrivförmåga, läsåret 19/20

Årshjulet är en pågående process och har arbetats fram och provats under läsåret 18/19 genom det gemensamma SLS-rådet, med representanter från förskoleklass till och med årskurs 9. Det blir en grund för undervisning i SLS läsåret 19/20 och ska utvärderas och revideras i juni 2020. Under läsåret 19/20 är detta årshjul en grund för att utveckla språkande, läsning och skrivning, både digitalt och analogt.

Årshjulet består av två delar; kommungemensamma aktiviteter, från förskoleklass till årskurs 9 och en beskrivning av den pågående språk- och kunskapsutvecklande undervisning med fokus på läs- och skrivförmåga. En kortversion av SLS-planen.

Kommungemensamma aktiviteter

Höstterminen 2019

När och vad?	Mer om aktiviteten	Årskurs
<i>Ett uppdrag vid läsårsstarten</i>	Vi har ett gemensamt uppdrag varje år, förskoleklass till årskurs 3 och årskurs 4 till 6. Läsning eller skrivning i någon form samt värdegrunden är en del av detta uppdrag. Syftet är samtidigt att skapa Vi-känsla. Det ges vid skolstart och redovisas på FN-dagen.	<i>Förskoleklass till och med årskurs 6</i>
<i>Läsfrågor om läsintresse i september och uppföljning i april/maj.</i>	Vi genomför någon typ av läsfrågor om elevers läs- och skrivintresse som ett sätt för oss lärare att förstå behoven och elevers tankar om läsning. Resultatet stannar i arbetslaget och är en grund för samtal om undervisning. När vi utvärderar läs- och skrivfrågorna i maj använder vi samma frågor för att lätt kunna jämföra resultatet. Frågorna kan genomföras digitalt eller analogt. I förskoleklass kan det förslagsvis genomföras i grupp som ett samtal.	<i>Förskoleklass till och med årskurs 9</i>
<i>Intensivläsning. Direkt från skolstart i årskurs 1</i>	Undervisning för ökat läsflyt. Kommunövergripande intensivläsning på upprepade läsning i skolan och i hemmet för läsning av samma text nästföljande dag i skolan. Intensivläsning är särskilt viktig i årskurs 1 för att bli säker på att koppla ihop hur bokstaven ser ut med hur den låter. Liknande insats genomförs i årskurs 2 och i årskurs 3 vid skolstart för att få upp läsflytet igen efter sommarlovet för alla elever och en särskild satsning för en del elever i behov.	<i>Årskurs 1</i>
<i>Undervisning för ökat läsflyt</i>	Alla årskurser har perioder av upprepade läsning för ökat läsflyt, men olika många perioder och det ser ut på olika sätt.	<i>Årskurs 1 till årskurs 9</i>
<i>Vecka 43</i>	PEPP inför LÄSLOV! Genomförs av alla på valfritt sätt.	<i>Alla årskurser</i>
<i>Vecka 44</i>	LÄSLOV Fritidshemmen satsar på högläsning för alla.	<i>Fritidshemmen</i>
<i>Vecka 46 Internationella barnboksveckan</i> <i>11 november Kura Gryning</i> <i>14 november Nationella läsdagen</i>	Under vecka 46 firas Barnboksveckan runt om i landet på olika sätt. Vi inspirerar varandra med olika valfria innehåll. Kura gryning, som brukar inleda läsveckan, betyder att vi högläser tidigt på morgonen, vilket skapar en fin stämning. Alla årskurser genomför på valfritt sätt. 1999 utropade Svenska Barnboksinstitutet i samarbete med Läraförbundet torsdagen i vecka 46 till en nationell läsdag för landets alla skolor som sedan permanentades. Verksamheten firar på valfritt sätt.	<i>Alla årskurser</i>

Vårterminen 2020

När och vad?	Mer om aktiviteten	Årskurs
<i>Januari och februari</i>	Läslustvecka eller läsveckor som en extra satsning i skolan och gärna hemma, i valfri form när det passar laget. Vi tänker på att svaren på läs- och skrivfrågorna blir inspiration från eleverna som underlag för planering av undervisningen	
<i>Läspepp i någon form inför sportlovet</i>	Läspeppen kan också vara som en del där fokus även läggs på fysisk aktivitet, matematik samt till exempel läsning på engelska.	<i>Förskoleklass till och med årskurs 9 samt fritidsbemmen</i>
<i>Sportlovet</i>	Fritidshemmen satsar på högläsning för alla varje dag.	<i>Fritidsbemmen</i>
<i>1 februari World Read Aloud Day Antingen fredagen den 31 januari eller måndagen den 3 februari.</i>	Read Aloud Day! Alla läser högt! Alla lärare startar alla lektioner och samlingar med 90 sekunders läsning, i alla ämnen och verksamheter. Helst även vi vuxna på olika möten. Vi är alla varandras läsande förebilder. Det ger en härlig läsglädje och gemenskap. All litteratur i alla former är välkomna att läsas och lyssnas på. Vi tipsar varandra om litteratur som passar alla så att vi kommer igång. Vi önskar att traditionen sätter sig. Idén om 90 sekunders högläsning är Anne-Marie Körlings. Du kan läsa mer om lektionsaktiviteten . Aktiviteten passar utmärkt alla lektioner under hela läsåret. Det är ett fint sätt att på kort tid locka till läsning och ge varandra boktips.	<i>Förskoleklass till och med årskurs 9 samt fritidsbemmen</i>
<i>21 mars Världspoesi-dagen och "Rocka sockorna-dagen"</i>	Vi firar fredagen den 20 mars eller måndagen den 23 mars. Världspoesidagen är instiftad av UNESCO. Denna dag brukar vi också uppmärksamma att olika är bra genom att vi "Rockar sockorna". Innehållen passar fint ihop. Om det passar arbetslaget läser man en dikt om dagen i en vecka eller två för att lyfta poesin. Ett enkelt sätt är att sätta upp de lästa dikterna och rösta fram klassens vinnande dikt i "Dikttoppen".	<i>Förskoleklass till och med årskurs 9</i>
<i>Påsklovet</i>	Vi peppar inför lovet med läsning, fysisk aktivitet, matematik och till exempel läsning på engelska. Allt utifrån hur det passar i varje arbetslag. Fritidshemmen satsar på högläsning för alla varje dag.	<i>Alla verksamheter</i>
<i>2 april Internationella Barnboks-dagen 23 april Världsbok-dagen</i>	Vi firar antingen Barnboks-dagen eller Världsbok-dagen. Om det passar laget kan man göra en världsbokvecka, med någon speciell läsaktivitet till exempel läskompisar eller bokbytardag denna vecka.	<i>Förskoleklass till och med årskurs 9 samt fritidsbemmen</i>
<i>Sommarläsning</i>	Vi uppmuntrar till läsning under sommarlovet. Det är viktigt att starta samtalet om vikten av läsning på olika sätt, på papper och digitalt, i god tid före avslutningen	<i>Alla årskurser och verksamheter</i>

Pågående undervisning i språkande, läs- och skrivutveckling

Ämne	Innehåll	Verksamhet
<i>Språk- och kunskapsutvecklande undervisning i alla ämnen</i>	<p>Målet är att elever inte lämnas ensamma i sitt lärande. Vi läser alla typer av texter högt tillsammans i alla ämnen för att få med oss alla elever. Det ökar tillgängligheten.</p> <p>Läraren modellerar strategier för lärande exempelvis gör tankestopp, ställer frågor, tänker högt vid högläsning. Eleven bygger då upp verktyg för att senare kunna ta sig an texter och skrivuppgifter på egen hand.</p> <p>Lektionerna är strukturerade och har tydligt ämnesinnehåll och tydliga mål med språkliga aktiviteter, anpassade så att alla elever kan delta. Språk, tanke och ämnesinnehåll utvecklas hand i hand. Undervisningen formas av elevaktiva arbetssätt med hög språklig interaktion mellan eleverna då man ofta bjuds in att tänka enskilt, i par och alla (EPA).</p> <p>Vi startar i det muntliga gemensamma arbetet och gör ”byggnadsställningar” så att alla kan tänka, kommunicera och lära kring samma lektionsinnehåll, till exempel genom startmeningar och lucktexter som skriftligt stöd. På så sätt skapar vi en undervisning som både stöttar och utmanar.</p> <p>Undervisningen är inspirerad av cirkelmodellen som är ett utmärkande drag för vår språk- och kunskapsutvecklande undervisning. Vi tydliggör textgenre och ämnesinnehåll. Lärare och elever visar och gör tillsammans före enskilt arbete.</p> <p>Vi lärare är medvetna om hur vi lyfter och arbetar med nya begrepp så att alla elever verkligen förstår dem, får använda orden för att befästa dem och på så sätt utvidgar sitt ordförråd.</p>	<i>Alla årskurser och verksamheter</i>
<i>Högläsning av texter och samtal om text och bild.</i>	<p>Vårt mål är att lärarens högläsning med textsamtal i alla typer av texter är en daglig aktivitet som eleven kan möta i alla ämnen och verksamheter. Högläsningen ökar tillgängligheten till texter för alla elever. Alla elever bjuds in att tänka om text. Texten i sig kan också väljas utifrån olika behov, t ex för att utveckla tankar och samtal om människors lika värde eller en faktatext i till exempel SO, NO och matematik. Det är viktigt att eleverna så ofta som det är möjligt kan se texten som projiceras på storbild. Det ökar tillgängligheten och koncentrationen.</p>	<i>Alla årskurser</i>
<i>Egen lästid för eleven, analogt och digitalt</i>	<p>Vårt mål är att varje elev ska få en lässtund varje dag, ur olika genrer, analogt eller digitalt. Lässtunden kan ibland kompletteras med någon aktivitet hela eller delar av stunden. Ibland kan elever komma igång med sin läsning genom att läsa i par. Det blir då samtidigt en social aktivitet.</p> <p>Alla elever ska kunna ILT, inläsningstjänst. Att lyssna med öronen kan alla göra så att alla elever kommer igång och vet hur man gör.</p> <p>Inför läsåret 2019/2020</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vi önskar fasta lästider på schemat för självständig läsning. Det kan vara olika positioner på schemat. • Vi önskar tillgång till fler böcker, både i pappersform och digitala. Alla arbetslag uttrycker att det är en grundförutsättning för att lyckas i vårt arbete med att bygga läs- och skrivintresse. <p>Att skapa läsvänliga klassrum; korlingsord.se</p>	<i>Alla årskurser</i>

Undervisning för läsförståelse	Bilder på läsfixarna från En läsande klass eller liknande finns i alla klassrum uppsatta eller så finns de bland övriga bildstöd att sätta upp under en lektion vid behov. Vi inspireras av bland annat Anne-Marie Körlings olika språkberikande ingångar för variation och för att nå hög kognitiv nivå för alla elever i alla åldrar. Att skriva sig in i texten och bilden ökar också läsförståelsen. Att få ställa frågor och att göra kopplingar är en kraftfull strategi för att läsa och förstå.	<i>Alla årskurser Förskoleklass till årskurs 6</i>
Undervisning för ökat läsflyt	Alla årskurser har perioder av upprepad läsning vid behov för ökat läsflyt, men olika många perioder och det ser ut på olika sätt. Ett sätt att även träna på läsflyt hemma är att starta läslåxan varje dag med ”minutläsning”, läs så långt du hinner på en minut, upprepa 3 gånger. Börja om och läs samma text varje gång. Eleven hinner lite längre varje gång. En medveten satsning för att utveckla ett större ordförråd ger också högre läsflyt.	<i>Alla årskurser</i>
Undervisning för att bygga ordförråd	Alla lärare är med och utvecklar elevernas förståelse för både vardagliga och ämnesspecifika ord och begrepp genom undervisningen. Genom olika språkberikande lektionsidéer bygger vi och uppmärksammar ord och uttryck. I den gemensamma högläsningen av texter i olika genrer får eleverna möta många nya ord och uttryck som man annars inte skulle använt i dagligt tal. Orden kan samlas i en synlig ordlista på väggen. Man behöver få använda och möta orden många gånger för att befästa dem. Ett sätt är att få arbeta med begreppen på olika sätt till exempel digitalt genom appen Quizlet.	<i>Alla årskurser</i>
Ge varandra lästips	Vi har många sätt att ge varandra lästips, se vidare i SLS-planen . Vår absoluta favorit bland alla sätt att ge varandra lästips är 90 sekunders högläsning av böcker i olika genrer. Det lockar till läsning av böckerna och ger alla en bra chans att möta olika slags böcker. Det är en idé som vi har fått av läraren och författaren Anne-Marie Körling. Det är ett lätt sätt att ofta hinna med högläsning i alla ämnen och verksamheter och ett bra sätt att starta en lektion på i olika ämnen. Det kan både vara fysiska böcker och digitala böcker att lyssna på i 90 sekunder.	<i>Alla årskurser</i>
Synliggöra läsningen på skolan och läsande förebilder	Alla arbetslag arbetar aktivt med att visa att vi är en läsande skola. Vi arbetar med läsande förebilder, där både vuxna och elever visar att vi läser, gärna på olika sätt. Vi dukar med böcker och omslag på väggar och i fönster, där det passar. Allt för att locka till läsning och gör oss nyfikna på varandras läsning i olika former, både analogt och digitalt. Vi inspireras bland annat av Körlings tips om ”Manifest för synligt läsande i skolan” .	<i>Alla årskurser</i>

<p><i>Skriva sig till läsning och lärande, digitalt och analogt</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • För att elever ska kunna utveckla sin tanke och lärande är det viktigt att få uttrycka sig skriftligt på olika sätt genom korta och längre skrivuppgifter, både digitalt och analogt, varje dag. Helst varje lektion. • Det är bra att vi lärare tänker tanken hur alla förmågorna lyssna, tala, läsa och skriva kommer med så ofta det är möjligt. • Att få möjlighet att utveckla sin skrivning digitalt är nödvändigt redan från årskurs 1 för att skrift och tanke inte ska hindras av handens förmåga att kunna forma bokstäver. Att formulera sina ord på ipaden ger en enorm hävstång till lärandet. Det ger en skjuts åt all kunskapsinhämtning för alla elever. • Det är även utvecklande att få dela de skriftliga tankarna med andra och ibland få ge varandra kamratrespons efter passande checklistor <p>Inför läsåret 2019/2020</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inför läsåret 2019/2020 önskar vi att fokusera extra mycket på att utveckla elevernas skriftliga produktion, både digitalt och analogt. • Vi vill ge varandra idéer för olika roliga, utvecklande och motivationshöjande skrivuppgifter i olika genrer där även mottagaren för skrivuppgifterna är viktig. 	<p><i>Alla årskurser</i></p>
---	---	------------------------------

Spelar läsning någon roll?

Nio av tio ord vi använder har vi lärt oss från skriven text.

En sjuåring har ett ordförråd på ca 5000 -7000 ord.

En suttonåring som läst och/eller lyssnat regelbundet till texter har ca 50 000 – 70 000 ord i sitt ordförråd.

En suttonåring som inte har läst/lyssnat till texter har endast ca 15 000 – 17 000 ord i sitt ordförråd.

Så stor är skillnaden!

En vuxen behöver ett ordförråd på minst 50 000 ord för att klara sitt dagliga liv, för att hänga med i nyhetssändningar och för att kunna förstå normal tidningstext, instruktioner och anvisningar vi stöter på i livet.

Så visst spelar läsningen roll!

Källa:
Mats Myrberg (Professor i specialpedagogik)
Ingvar Lundberg (Professor i psykologi)